ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ JEAN-PIERRE WARNER της 27ης Σεπτεμβρίου 1977 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Η υπό κρίση υπόθεση έχει αχθεί ενώπιον του Δικαστηρίου ύστερα από αίτηση του Tribunal d'Instance de Lille για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.

Ενάγουσα στην εκκρεμούσα ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου δίκη είναι η Société Anonyme Roquette Frères, η οποία ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες στη Λίλλη, ιδίως όσον αφορά την παρασκευή και εξαγωγή αμυλούχων προϊόντων με βάση τον αραβόσιτο. Άλλωστε, δεν είναι η πρώτη φορά που η επιχείρηση αυτή αποτελεί το διάδικο σε υπόθεση εκδικαζόμενη από το παρόν Δικαστήριο: υπενθυμίζω την υπόθεση 34/74, Roquette κατά Γαλλίας, 1974 ECR, σ. 1217 (την οποία θα αναφέρω στο εξής ως «την πρώτη υπόθεση Roquette») και την υπόθεση 26/74, Roquette κατά Επιτροπής, 1976 ECR, σ. 677.

Εναγόμενος της κύριας δίκης είναι το Γαλλικό Δημόσιο εκπροσωπούμενο από την Administration des Douanes.

Οι αιτιάσεις της ενάγουσας της κύριας δίκης αφορούν την επιβολή, από τις 25 Μαρτίου 1976, νομισματικών εξισωτικών ποσών επί των εξαγωγών της από τη Γαλλία αμυλούχων προϊόντων. Αυτά τα νομισματικά εξισωτικά ποσά θεσπίστηκαν με τον κανονισμό της Επιτροπής (ΕΟΚ) 652/76 της 24ης Μαρτίου 1976. Η εταιρία Roquette διατείνεται ότι ο κανονισμός αυτός, κατά το μέτρο, τουλάχιστον, που επιβάλλει νομισματικά εξισωτικά ποσά επί των εξαγωγών από τη Γαλλία προϊόντων παραγόμενων από αραβόσιτο, είναι ανίσχυρος. Κατά την ενώπιον του Tribunal d'Instance διαδικασία η ενάγουσα της κύριας δίκης ζητεί από το εν λόγω δικαστήριο να αποφανθεί ότι η Administration des Douanes παρανόμως εισέπραξε τα εν λόγω νομισματικά εξισωτικά ποσά και να διατάξει την επιστροφή των χρημάτων που καταβλήθηκαν λόγω της επιβολής αυτών των νομισματικών εξισωτικών ποσών. Προς άμυνά της, η Administration des Douanes υποστηρίζει, εν ολίγοις, ότι απλώς εφάρμοσε τη δεσμευτική γι' αυτήν κοινοτική νομοθεσία.

Κατόπιν τούτου, το Tribunal d'Instance της Λίλλης υπέβαλε στο Δικαστήριο ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα με τα οποία ζητείται να ελεγχθεί το κύρος του κανονισμού 652/76. Τα ερωτήματα αυτά αντικατοπτρίζουν, ουσιαστικά, τους λόγους που προέβαλε ενώπιον του Tribunal η ενάγουσα εταιρία υποστηρίζοντας ότι ο εν λόγω κανονισμός ήταν ανίσχυρος.

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

Περιττεύει να υπομνήσω στο Δικαστήριο ότι τα νομισματικά εξισωτικά ποσά επιβλήθηκαν για πρώτη φορά με τον κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 974/71 της 12ης Μαΐου 1971 και ότι το εισαχθέν με τον κανονισμό αυτό σύστημα έχει έκτοτε υποστεί πολλές τροποποιήσεις. Μέχρι τον Μάρτιο του 1976, τα βασικά χαρακτηριστικά του συστήματος αυτού ήταν τα εξής.

Με τον κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 475/75 της 27ης Φεβρουαρίου 1975 (ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 557/76 της 15ης Μαρτίου 1976, όπως αυτός τροποποιήθηκε από τον κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 650/76 της 24ης Μαρτίου 1976) ορίστηκε για το νόμισμα κάθε κράτους μέλους μια τιμή συναλλάγματος που ήταν «αντιπροσωπευτική» σε σχέση με τη λογιστική μονάδα (η οποία δυνάμει του κανονισμού του Συμβουλίου 129 της 23ης Οκτωβρίου 1962 ισοδυναμεί πάντοτε προς 0,88867088 γραμμάρια καθαρού χρυσού). Ο κανονισμός 457/75 όρισε ότι οι «αντιπροσωπευτικές» αυτές τιμές, που είναι κοινώς γνωστές ως «πράσινες» τιμές πρέπει εφεξής να χρησιμοποιούνται «όταν οι πράξεις που πρόκειται να πραγματοποιηθούν κατ' εφαρμογή των πράξεων που αφορούν την κοινή γεωργική πολιτική» απαιτούν το νόμισμα κάθε κράτους μέλους να εκφράζεται σε άλλο νόμισμα ή σε λογιστικές μονάδες. Έκτοτε, οι αντιπροσωπευτικές τιμές των κρατών μελών έχουν μεταβληθεί, κατά διαστήματα, μέσω άλλων κανονισμών του Συμβουλίου.

Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 974/71, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα από τους κανονισμούς του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 2746/72 της 19ης Δεκεμβρίου 1972 και 509/73 της 22ας Φεβρουαρίου 1973 πρόβλεπε, κατά το μέτρο που αφορά την υπό κρίση υπόθεση, ότι όταν ο μέσος όρος τιμών συναλλάγματος ενός κράτους μέλους, κατά τη διάρκεια ορισμένης περιόδου, απομακρύνεται τουλάχιστον κατά 1% από τις «τιμές μετατροπής» (στην πραγματικότητα τις αντιπροσωπευτικές τιμές), αυτό το κράτος μέλος υποχρεούται,

α) αν το νόμισμά του έχει υπερτιμηθεί, να εισπράττει κατά την εισαγωγή και να χορηγεί κατά την εξαγωγή νομισματικά εξισωτικά ποσά,

β) αν το νόμισμά του έχει υποτιμηθεί, να εισπράττει κατά την εξαγωγή και χορηγεί κατά την εισαγωγή νομισματικά εξισωτικά ποσά.

Το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 974/71, κατά το μέτρο που αφορά την υπό κρίση υπόθεση, ορίζει ότι τα προϊόντα για τα οποία εισπράττονται ή χορηγούνται νομισματικά εξισωτικά ποσά είναι:

α) «Προϊόντα, για τα οποία προβλέπονται μέτρα παρεμβάσεως, στο πλαίσιο της κοινής οργανώσεως των γεωργικών αγορών·»

και

β) «Προϊόντα των οποίων η τιμή εξαρτάται από την τιμή των προϊόντων που αναφέρονται στην περίπτωση α) και τα οποία υπάγονται στην κοινή οργάνωση των αγορών.»

Όπως γνωρίζει το Δικαστήριο, ο αραβόσιτος αποτελεί προϊόν για το οποίο προβλέπονται, στο πλαίσιο της κοινής οργάνωσης της αγοράς σιτηρών, μέτρα παρεμβάσεως. Τα εξ αυτού παραγόμενα προϊόντα τα οποία απετέλεσαν το αντικείμενο εξαγωγών της ενάγουσας της κύριας δίκης εμπίπτουν στο στοιχείο β της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του κανονισμού 974/71.

Είναι γνωστό τόσο στην ενάγουσα όσο και στην Επιτροπή ότι καίτοι ισχύουν για τον αραβόσιτο μέτρα παρεμβάσεως, το γεγονός ότι η Κοινότητα δεν παράγει το προϊόν αυτό σε έκταση που να ικανοποιεί τις ανάγκες της και στηρίζεται, κυρίως, στις εισαγωγές σημαίνει ότι η τιμή της αγοράς αραβοσίτου στην Κοινότητα προσεγγίζει την τιμή κατωφλίου και ότι αυτά τα μέτρα παρεμβάσεως ουδέποτε λειτούργησαν.

Πράγματι, το άρθρο 1, παράγραφος 3, του κανονισμού 974/71, όπως αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό 2746/72 ορίζει ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1 εφαρμόζεται μόνο σε περίπτωση που η αναφερόμενη στον κανονισμό οικονομική κατάσταση «θα είχε ως συνέπεια διαταραχές στο εμπόριο γεωργικών προϊόντων». Το άρθρο 1, παράγραφος 3 είναι εν προκειμένω σημαντικό διότι αποτελεί ένα από τα θεμέλια της επιχειρηματολογίας της ενάγουσας της κύριας δίκης.

Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 974/71, όπως τροποποιήθηκε με τους κανονισμούς του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 1112/73, της 30ής Απριλίου 1973 και 475/75, (στον τελευταίο από τους οποίους έχω ήδη αναφερθεί), θεσπίζει τη μέθοδο υπολογισμού των νομισματικών εξισωτικών ποσών για τα προϊόντα για τα οποία προβλέπονται μέτρα παρεμβάσεως, δηλαδή για τα προϊόντα που αναφέρονται στο στοιχείο α της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του κανονισμού 974/71. Η μέθοδος αυτή διέφερε ανάλογα με το αν το νόμισμα ενός κράτους μέλους υπαγόταν ή όχι στο «φίδι», δηλαδή το θεσπισθέν τον Μάρτιο του 1973 και γνωστό στο Δικαστήριο σύστημα, βάσει του οποίου η πλειονότητα των νομισμάτων των κρατών μελών αποτελούν το αντικείμενο εναρμονισμένης διακύμανσης σε σχέση με άλλα νομίσματα, διατηρώντας σταθερά μεταξύ τους μια μέγιστη διακύμανση του μέσου όρου των τιμών συναλλάγματός τους της τάξεως του 2,25%. Δεν νομίζω ότι είναι ανάγκη, για την επίλυση της υπό κρίση διαφοράς, να περιγράψω λεπτομερώς τις δυο μεθόδους υπολογισμού. Αρκεί να αναφέρω ότι οι μέθοδοι αυτές συνεπάγονται τη χρησιμοποίηση ως μεγέθους αναφοράς του «μέσου όρου της τιμής συναλλάγματος» των νομισμάτων του φιδιού (αντί του δολλαρίου των ΗΠΑ το οποίο έπαιζε αυτό το ρόλο μέχρι το 1973) και ότι, στην περίπτωση κράτους μέλους του οποίου το νόμισμα δεν περιλαμβανόταν στο «φίδι», τα νομισματικά εξισωτικά ποσά έπρεπε να ισούνται προς το ποσό που προέκυπτε από την εφαρμογή, επί των σχετικών τιμών, του μέσου όρου των ποσοστιαίων διαφορών μεταξύ, αφενός, της σχέσης μεταξύ της «αντιπροσωπευτικής» τιμής του εθνικού νομίσματος του εν λόγω κράτους μέλους και του «μέσου όρου της τιμής συναλλάγματος» των νομισμάτων του «φιδιού» και, αφετέρου, της τιμής συναλλάγματος του νομίσματός τους σε σχέση με τα νομίσματα του «φιδιού». Η ρύθμιση αυτή υπόκειτο στον περιορισμό του άρθρου 5 του κανονισμού 475/75, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 του κανονισμού 557/76, σύμφωνα με το οποίο ο μέσος αυτός όρος «μειούται κατά 1,50 μονάδες για τα κράτη μέλη των οποίων υποτιμάται το νόμισμα». Φαίνεται ότι ο περιορισμός αυτός αποσκοπούσε στον μετριασμό της επίπτωσης των νομισματικών εξισωτικών ποσών σ' αυτά τα κράτη μέλη.

Με το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 974/71 θεσπίστηκε η μέθοδος υπολογισμού των νομισματικών εξισωτικών ποσών για τα προϊόντα που αναφέρονται στο στοιχείο β της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του ίδιου κανονισμού, δηλαδή προϊόντα η τιμή των οποίων εξαρτιώταν από την τιμή των προϊόντων για τα οποία προβλέπονταν μέτρα παρεμβάσεως. Το άρθρο 2, παράγραφος 2 όριζε ότι για τέτοια προϊόντα, «τα εξισωτικά ποσά είναι ίσα με την επίπτωση επί των τιμών του προϊόντος για το οποίο πρόκειται της εφαρμογής του εξισωτικού ποσού επί των τιμών του προϊόντος που αναφέρεται στην παράγραφο 1 από τις οποίες εξαρτώνται».

Τέλος πρέπει να αναφέρω το άρθρο 6 του κανονισμού 974/71, με το οποίο προβλέπεται ότι οι λεπτομέρειες εφαρμογής του κανονισμού αυτού, οι οποίες αφορούν ιδίως τον καθορισμό των νομισματικών εξισωτικών ποσών καθορίζονται σύμφωνα με τη διαδικασία των επιτροπών διαχειρίσεως.

Όμως, όπως ενθυμείται το Δικαστήριο, το Μάρτιο του 1976, και συγκεκριμένα στις 15 του μηνός αυτού, το γαλλικό φράγκο εξήλθε από το «φίδι» με αποτέλεσμα η τιμή του να πέσει αμέσως. Δεν νομίζω ότι χρειάζεται να απασχολήσω το Δικαστήριο με τις λεπτομέρειες της σύγχρονης ιστορίας της αντιπροσωπευτικής τιμής του γαλλικού φράγκου. Το γεγονός είναι ότι για όσο διάστημα το γαλλικό φράγκο περιλαμβανόταν στο «φίδι», η εφαρμογή της σχετικής μεθόδου του άρθρου 2 του κανονισμού 974/71 είχε ως αποτέλεσμα ότι η Γαλλία δεν υποχρεούνταν ούτε να εισπράττει ούτε να χορηγεί νομισματικά εξισωτικά ποσά επί των εισαγωγών ή των εξαγωγών της, ενώ η πτώση της τιμής του νομίσματος αυτού μετά την έξοδό του από το «φίδι» είχε ως συνέπεια ότι η Γαλλία έπρεπε να εισπράττει νομισματικά εξισωτικά ποσά επί των εξαγωγών και να χορηγεί τέτοια ποσά επί των εισαγωγών της.

Ο κανονισμός 652/76, κατά του κύρους του οποίου βάλλει η ενάγουσα της κύριας δίκης, εκδόθηκε από την Επιτροπή σύμφωνα «με τη γνώμη των ενδιαφερόμενων επιτροπών διαχειρίσεως» (όπως αναφέρεται στην τελευταία αιτιολογική του σκέψη) προκειμένου να καθοριστούν τα νομισματικά εξισωτικά ποσά που πρέπει να εισπράττονται και να χορηγούνται από τη Γαλλία μετά τις 25 Μαρτίου 1976. Είναι αλήθεια ότι στις αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού αυτού δεν γίνεται λόγος για διαταραχές στο εμπόριο που μπορεί να προκύψουν σε περίπτωση που δεν υφίστανται τέτοια νομισματικά εξισωτικά ποσά.

Από το δικόγραφο δικαστικού επιμελητή για κλήση προς εμφάνιση, το οποίο απετέλεσε και την αφετηρία της ενώπιον του Tribunal d'Instance της Λίλλης εκκρεμούσας δίκης, προκύπτει ότι η ενάγουσα στηρίχθηκε επί τριών κυρίως λόγων ακυρώσεως.

Πρώτον, υπογράμμισε το γεγονός ότι στις αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού δεν γίνεται κανένας λόγος για κίνδυνο διαταραχών στο εμπόριο καίτοι η απειλή τέτοιου κινδύνου απετέλεσε την κύρια αιτία για τη θέσπιση των νομισματικών εξισωτικών ποσών. Προφανής της πρόθεση ήταν να υπαινιχθεί το άρθρο 190 της Συνθήκης ΕΟΚ, κατά το οποίο οι κανονισμοί της Επιτροπής πρέπει να είναι αιτιολογημένοι.

Δεύτερον, η ενάγουσα της κύριας δίκης υποστηρίζει ότι η εισαγωγή με τον κανονισμό 652/76 των εν λόγω νομισματικών εξισωτικών ποσών στερείται νομιμότητας, δεδομένου ότι, για τους λόγους που έχω ήδη αναφέρει, τα μέτρα παρεμβάσεως για τον αραβόσιτο ουδέποτε λειτούργησαν, ώστε δεν έπρεπε να υφίσταται φόβος διαταραχής, λόγω αυτών των μέτρων, ή οποιασδήποτε άλλης διαταραχής στο εμπόριο, με αποτέλεσμα τέτοια νομισματικά εξισωτικά ποσά να είναι περιττά. Για να υπογραμμίσει το απρόσφορο των μέτρων αυτών, η ενάγουσα της κύριας δίκης ανέφερε ότι τα ποσά αυτά είχαν εισπραχθεί επί των γαλλικών εξαγωγών που προορίζονταν για χώρες της ζώνης του φράγκου όπου, κατά τους ισχυρισμούς της, η αστάθεια του γαλλικού φράγκου δεν μπορούσε να έχει καμιά επίπτωση στις αγορές.

Τρίτον, η ενάγουσα της κύριας δίκης ισχυρίζεται ότι η επιβολή των εν λόγω νομισματικών εξισωτικών ποσών είναι ασυμβίβαστη προς το άρθρο 39 της Συνθήκης, κατά το μέτρο που με τη διάταξη αυτή (πιο συ-

γκεκριμένα με την παράγραφό της 1 περίπτωση β) ορίζεται ότι η κοινή αγροτική πολιτική έχει ως στόχο, μεταξύ άλλων, «να εξασφαλίζει κατ' αυτό τον τρόπο ένα δίκαιο βιοτικό επίπεδο στο γεωργικό πληθυσμό, κυρίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία». Αντιθέτως, αποτέλεσμα της επιβολής των νομισματικών εξισωτικών ποσών υπήρξε η μείωση του εισοδήματος των Γάλλων γεωργών, το κόστος παραγωγής των οποίων αυξήθηκε. Νομίζω ότι από το κείμενο της Διάταξης περί παραπομπής συνάγεται ότι η ενάγουσα της κύριας δίκης αναφέρθηκε, όσον αφορά το επιχείρημα αυτό, σε πρόταση, της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, της 5ης Νοεμβρίου 1976, για την έκδοση κανονισμού του Συμβουλίου «σχετικά με τον καθορισμό των αντιπροσωπευτικών τιμών μετατροπής στο γεωργικό τομέα» (ΙΟ C 274 της 19.11.1976, σ. 3). Η Επιτροπή υποστήριξε ότι ένας τέτοιος κανονισμός έπρεπε να περιλαμβάνει την ακόλουθη αιτιολογική σκέψη:

«Έχοντας υπόψη ότι οι νομισματικές εξελίξεις σε ορισμένα κράτη μέλη οδήγησαν, αρκετές φορές, στη θέσπιση νομισματικών εξισωτικών ποσών τέτοιου ύψους ώστε το σύστημα να παρεκκλίνει από τους αρχικούς του στόχους· ότι, πράγματι, τα ποσά αυτά θεσπίστηκαν προκειμένου να αποφευχθεί ώστε οι βραχυπρόθεσμες μεταβολές των τιμών συναλλάγματος να έχουν άμεση επίπτωση επί των γεωργικών τιμών εκφρασμένων σε εθνικό νόμισμα· ότι, παρ' όλα αυτά, η διατήρησή τους επί μονίμου βάσεως προκαλεί διαταραχές στην ενότητα της γεωργικής αγοράς και στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό.»

Το Tribunal d'Instance υπέβαλε στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Για τη θέσπιση ή τη διατήρηση νομισματικών εξισωτικών ποσών, το άρθρο 1, τρίτη παράγραφος, του κανονισμού 974/71 του Συμβουλίου, της 12ης Μαΐου 1971:

α) υποχρεώνει την Επιτροπή να αναφέρει ότι υφίσταται κίνδυνος διαταραχών στο εμπόριο·

β) και/ή της απαγορεύει να καθορίζει εξισωτικά ποσά σε περίπτωση που δεν υπάρχει τέτοιος κίνδυνος;

2) Σε τι πρέπει να συνίστανται οι εν λόγω διαταραχές;

3) Πρέπει ο κίνδυνος διαταραχών να εκτιμάται από πλευράς των βασικών προϊόντων (τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, α) ή από πλευράς των σχετικών μεταποιημένων προϊόντων (τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, β, του κανονισμού 974/71);

4) Πρέπει ο κανονισμός 652/76 της Επιτροπής, της 24ης Μαρτίου 1976 και οι μεταγενέστεροι αυτού κανονισμοί, κατά το μέτρο που θεσπίζουν για τον αραβόσιτο (10.05 Β) και τα αναφερόμενα στο άρθρο 1, παράγραφος 2, β, του κανονισμού 974/71 και εξαρτώμενα από αυτόν προϊόντα νομισματικά εξισωτικά ποσά ίσα προς τη συνολική επί της τιμής του βασικού προϊόντος νομισματική έκπτωση, διορθωμένη απλώς διά μιας κατ' αποκοπή εκπτώσεως, να θεωρηθούν έγκυροι από πλευράς της βασικής κοινοτικής νομοθεσίας χωρίς να εξεταστεί αν το συνολικό αυτό μέτρο είναι απολύτως αναγκαίο;

5) Είναι η μέσω του κανονισμού 652/76 της Επιτροπής καθώς και των μεταγενεστέρων κανονισμών θέσπιση και διατήρηση σε ισχύ των νομισματικών εξισωτικών ποσών σύμφωνες προς τις διατάξεις του άρθρου 39 της Συνθήκης της Ρώμης,

δεδομένου ότι τα μέτρα αυτά, καίτοι ελήφθησαν για να εμποδιστεί ώστε βραχυπρόθεσμες μεταβολές των τιμών συναλλάγματος να έχουν άμεση επίπτωση επί των γεωργικών τιμών σε εθνικό νόμισμα, συνεπάγονται, κατά την Επιτροπή (πρόταση περί κανονισμού της 5ης Νοεμβρίου 1976), αποτελέσματα που διαταράσσουν την ενότητα της γεωργικής αγοράς και προκαλούν στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό ενώ, σύμφωνα με την εταιρία Roquette, μειώνουν το πραγματικό εισόδημα των Γάλλων γεωργών;»

Η Επιτροπή υποθέτει, ορθώς κατά τη γνώμη μου, ότι η αναφερόμενη στο ερώτημα δ «συνολική νομισματική επίπτωση» είναι η μείωση κατά 1,50% μονάδες που έχει εισαχθεί με την περιοριστική διάταξη του κανονισμού 475/75.

Νομίζω ότι τα ερωτήματα του Tribunal d'Instance πρέπει να εξεταστούν σε μια κάπως διαφορετική σειρά από αυτή με την οποία υποβλήθηκαν.

Κατά τη γνώμη μου, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι βασικός σκοπός του συστήματος των νομισματικών εξισωτικών ποσών είναι να αποφευχθεί ώστε οι μεταβολές των τιμών συναλλάγματος να επηρεάζουν άμεσα τις εκφρασμένες σε εθνικό νόμισμα τιμές των γεωργικών προϊόντων πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα τη διαταραχή της λειτουργίας των κοινών οργανώσεων των αγορών. Πράγματι αυτό προκύπτει σαφώς από τις αιτιολογικές σκέψεις του ίδιου του κανονισμού 974/71 και έχει αρκετές φορές τονιστεί από το Δικαστήριο — βλ. παραδείγματος χάρη την υπόθεση 5/73 «η πρώτη υπόθεση Balkan», 1973 ECR, σ. 1091 (συγκεκριμένα σκέψεις 13 και 14 της απόφασης), την υπόθεση 9/73, Schlüter κατά Hauptzollamt Lörrach, αυτόθι, σ. 1135 (συγκεκριμένα σκέψεις 14 και 33 της απόφασης), την υπόθεση 10/73, Rewe-Zentrale κατά Hauptzollamt Kehl, αυτόθι, σ. 1175 (συγκεκριμένα σκέψεις 14 και 20 της απόφασης) και την πλέον πρόσφατη υπόθεση 97/76, Merkur κατά Επιτροπής (απόφαση της 8ης Ιουνίου 1977, αυτόθι, σ. 1063, συγκεκριμένα σκέψεις 16 και 17).

Από τις αποφάσεις αυτές καθώς και από άλλες, όπως αυτή στην υπόθεση 55/75 «η δεύτερη υπόθεση Balkan» 1976 ECR (συγκεκριμένα σκέψη 18 της απόφασης), καταφαίνεται ότι, όπως ισχυρίστηκε και η Επιτροπή, στο εμπόριο γεωργικών προϊόντων υφίστανται, γενικά, δύο ειδών τέτοιες διαταραχές. Η πρώτη απ' αυτές προκαλείται από τα μέτρα παρεμβάσεως. Ζωντανό παράδειγμα της περίπτωσης αυτής δόθηκε στο Δικαστήριο στο πλαίσιο μιας σειράς υποθέσεων, η τελευταία από τις οποίες υπήρξε η υπόθεση 2/75, EVSt für Getreide und Futtermittel κατά Mackprang, 1975 ECR, σ. 607. Όπως θα ενθυμείται το Δικαστήριο οι υποθέσεις αυτές είχαν ως αντικείμενο τις συνέπειες της υποτίμησης, το 1969, του γαλλικού φράγκου, γεγονός το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την αγορά εκ μέρους Γερμανών εμπόρων σιτηρών στη Γαλλία προς μεταπώληση με κέρδος στο γερμανικό οργανισμό παρεμβάσεως, και αυτό σε τέτοιες ποσότητες ώστε να κινδυνεύσουν να εξαντληθούν οι δυνατότητες εναποθηκεύσεως του οργανισμού αυτού. Η δεύτερη διαταραχή συνίσταται στην εκτροπή του εμπορίου μεταξύ της Κοινότητας και των τρίτων χωρών, εκτροπή που εκδηλώνεται ειδικότερα με εισαγωγές μέσω κρατών μελών με υποτιμημένο νόμισμα ώστε να καταβάλλονται χαμηλότερες εισφορές, και με εξαγωγές μέσω κρατών μελών με ανατιμημένο νόμισμα ώστε να χορηγούνται μεγαλύτερες επιστροφές.

Ούτε, άλλωστε, υπάρχει αμφιβολία, έστω και μόνο βάσει του άρθρου 1, παράγρα-

φος 3, του κανονισμού 974/71, ότι απαγορεύεται η εκ μέρους της Επιτροπής θέσπιση ή διατήρηση σε ισχύ, νομισματικών εξισωτικών ποσών, εκτός αν αυτή κρίνει ότι, χωρίς αυτά, υφίσταται κίνδυνος προκλήσεως τέτοιων διαταραχών. Το ίδιο έχει επίσης, επανειλημμένα, δεχθεί το Δικαστήριο — βλ. συγκεκριμένα την υπόθεση 43/72 Merkur κατά Επιτροπής, 1973 ECR, σ. 1055, την «πρώτη υπόθεση Merkur» (σκέψεις 12 και 16 της απόφασης), όπου γίνεται αναφορά στο τελευταίο εδάφιο του άρθρου 1, παράγραφος 2, του κανονισμού που αποτελούσε, (πριν από την επενεχθείσα με τον κανονισμό 2746/72 τροποποίηση) την αντίστοιχη προς το άρθρο 1, παράγραφος 3, διάταξη και την υπόθεση 74/74, CNTA κατά Επιτροπής 1975 ECR σ. 533 (σκέψεις 19 και 20 της απόφασης). Εντούτοις, από τα προηγούμενα δεν προκύπτει ότι, σε δίκες που έχουν ως αντικείμενο τον έλεγχο του τρόπου με τον οποίο η Επιτροπή ασκεί τη διακριτική της εξουσία, το εν λόγω όργανο φέρει οπωσδήποτε το βάρος της αποδείξεως ότι όντως υφίσταται κίνδυνος διαταραχών όσον αφορά το εμπόριο συγκεκριμένου κράτους μέλους σχετικά με συγκεκριμένο προϊόν. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο έχει θεσπίσει τρία κριτήρια.

Το πρώτο είναι ότι, λόγω της ταχύτητας με την οποία η Επιτροπή πρέπει να ενεργεί ύστερα από ένα «νομισματικής φύσεως συμβάν», όπως η υποτίμηση ή η ανατίμηση ενός νομίσματος ή η έξοδός του από το «φίδι» καθώς και εξαιτίας του τεράστιου αριθμού και ποικιλίας προϊόντων, τόσο των βασικών όσο και των παράγωγων, που καλύπτονται από τις κοινές οργανώσεις των γεωργικών αγορών, είναι ουσιαστικά αδύνατο για την Επιτροπή, τουλάχιστον σε ένα πρώτο στάδιο, να εξετάζει κάθε τύπο προϊόντος χωριστά. Είναι, κατ' ανάγκη, υποχρεωμένη να προβαίνει σε συνολική εκτίμηση. Ως παράδειγμα, αναφέρω σχετικά την πρώτη υπόθεση Merkur (σκέψη 24 της απόφασης), την πρώτη υπόθεση Balkan (σκέψεις 20 μέχρι και 22 της απόφασης), την υπόθεση Schlüter (σκέψεις 20 μέχρι 22 της απόφασης) και τη δεύτερη υπόθεση Balkan (σκέψη 9 της απόφασης).

Όπως προκύπτει από την τελευταία αυτή απόφαση, το δεύτερο κριτήριο συνδέεται στενά με το πρώτο. Αυτό σημαίνει ότι, ακόμα και μετά την παρέλευση της πρώτης διαταραχής που ακολουθεί ύστερα από ένα αιφνίδιο νομισματικής φύσεως συμβάν, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη καθένα χωριστά τα συγκεκριμένα προϊόντα, αλλά μπορεί να τα λαμβάνει υπόψη της και κατά κατηγορίες. Μια τέτοια κατηγορία μπορεί ειδικότερα να συνίσταται από προϊόντα υπαγόμενα στην ίδια δασμολογική κλάση και υποκείμενα στους ίδιους κανόνες ως προς την εισφορά. Το στοιχείο αυτό δεν ήταν κάτι το νέο στη δεύτερη υπόθεση Balkan: είχε ήδη υπογραμμιστεί στην πρώτη (βλ. σκέψη 41 της απόφασης στην υπόθεση αυτή). Πρέπει ωστόσο να παρατηρηθεί ότι η υπό κρίση υπόθεση όντως έχει σχέση με μια τέτοια κατηγορία προϊόντων.

Το τρίτο, και, κατά τη γνώμη μου, σημαντικότερο κριτήριο είναι ότι η Επιτροπή και οι επιτροπές διαχειρίσεως, όταν αποφασίζουν σχετικά με το αν η θέσπιση νομισματικών εξισωτικών ποσών είναι αναγκαία για την πρόληψη διαταραχών στο εμπόριο όσον αφορά ένα συγκεκριμένο τομέα, διαθέτουν ευρεία διακριτική εξουσία. Εφόσον η άσκηση αυτής της διακριτικής εξουσίας συνεπάγεται εκτίμηση μιας περίπλοκης οικονομικής κατάστασης, το Δικαστήριο που καλείται να ελέγξει τη νομιμότητα της άσκησης αυτής «πρέπει να περιορίζεται στο να εξετάζει μήπως υφίστανται, εν προκειμένω, στοιχεία συνιστώντα προφανή πλάνη ή κατάχρηση εξουσίας, δηλαδή μήπως η εν λόγω αρχή υπερέβη καταφανώς τα όρια της διακριτικής της εξουσίας» — βλ. την απόφαση στη δεύτερη υπόθεση Balkan (σκέψη 8). Προγενέστερες αποφάσεις, με τις οποίες το Δικαστήριο κατέληξε στο ίδιο

συμπέρασμα είναι αυτές στην πρώτη υπόθεση Merkur (σκέψη 23 της απόφασης), στην πρώτη υπόθεση Balkan, στην υπόθεση Schlüter και στην υπόθεση Rewe-Zentrale (σκέψη 6 κάθε αποφάσεως), και στην υπόθεση CNTA (σκέψη 21 της απόφασης).

Αυτός είναι ο λόγος που, κατά τη γνώμη μου, πολλά από τα επιχειρήματα που η ενάγουσα προέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου της κύριας δίκης στερούνται αποφασιστικής σημασίας. Με τα επιχειρήματα αυτά επεδίωξε να πείσει το Δικαστήριο ότι, στην πραγματικότητα, η επιβολή νομισματικών εξισωτικών ποσών επί των γαλλικών εξαγωγών προϊόντων με βάση τον αραβόσιτο δεν ήταν αναγκαία για την πρόληψη διαταραχών στο εμπόριο. Ο πυρήνας της σχετικής επιχειρηματολογίας της ενάγουσας της κύριας δίκης συνίστατο φυσικά στο γεγονός ότι κανένας οργανισμός παρεμβάσεως δεν υποχρεώθηκε ποτέ να αγοράσει αραβόσιτο, πράγμα που προκάλεσε το σχόλιο της Επιτροπής ότι ο αραβόσιτος είναι, σε κάποιο βαθμό, υποκατάστατο της κριθής, ιδίως όσον αφορά τις ζωοτροφές καθώς και την παρασκευή ζύθου και ότι η κριθή αποτελεί, ασφαλώς, προϊόν ως προς το οποίο υφίστανται μέτρα παρεμβάσεως, ώστε η επιβολή νομισματικών εξισωτικών ποσών επί του αραβοσίτου και επί των εξ αυτού παραγόμενων προϊόντων να είναι αναγκαία για την αποτελεσματικότητα των προβλεπόμενων για την κριθή μέτρων παρεμβάσεως. Στο σημείο αυτό η ενάγουσα της κύριας δίκης και η Επιτροπή διαφώνησαν ως προς το κατά πόσον ο αραβόσιτος και η κριθή αποτελούν υποκατάστατα προϊόντα. Αλλά, κύριοι δικαστές, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφασίσει, τουλάχιστον στο πλαίσιο μιας δίκης όπως η παρούσα, σε ποιο βαθμό μπορεί ο αραβόσιτος να αποτελεί υποκατάστατο της κριθής. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι η ενάγουσα της κύριας δίκης δεν μπόρεσε εν προκειμένω να αποδείξει ότι η Επιτροπή και η επιτροπή διαχειρίσεως για τα σιτηρά υπέπεσαν σε προφανή πλάνη ούτε να καταδείξει ότι τα κοινοτικά αυτά όργανα, επιβάλλοντας τα εν λόγω νομισματικά εξισωτικά ποσά, υπερέβησαν σαφώς τα όρια της διακριτικής τους εξουσίας. Πράγματι, η ενάγουσα της κύριας δίκης δεν υπαινίχθηκε ότι διαπράχθηκε κατάχρηση εξουσίας.

Σύμφωνα με τις ίδιες σκέψεις νομίζω ότι είναι άστοχο το ερώτημα του Tribunal d'Instance σχετικά με το αν ο κίνδυνος διαταραχών πρέπει να εκτιμάται από πλευράς των βασικών προϊόντων ή από πλευράς των σχετικών παράγωγων προϊόντων. Η απάντηση είναι ότι ο εν λόγω κίνδυνος μπορεί να εκτιμάται όχι μόνο από την μια ή την άλλη πλευρά αλλά και από τις δυο πλευρές. Στην Επιτροπή και την ενδιαφερόμενη επιτροπή διαχειρίσεως εναπόκειται η εκτίμηση των κινδύνων διαταραχής που υφίστανται είτε στο εμπόριο του βασικού προϊόντος είτε στο εμπόριο των παράγωγων προϊόντων είτε και στα δύο μαζί. Αυτό που μπορεί να γίνει δεκτό είναι ότι, αν και επιτρέπεται στα πιο πάνω όργανα η θέσπιση νομισματικών εξισωτικών ποσών για το βασικό προϊόν χωρίς το ίδιο να γίνεται και για τα παράγωγα προϊόντα (βλ. την πρώτη απόφαση Merkur), το αντίθετο τους απαγορεύεται (βλ. την πρώτη υπόθεση Roquette).

Η Επιτροπή ερμήνευσε το ερώτημα δ του Tribunal d'Instance ως αποσκοπούν στο να ελεγχθεί η εγκυρότητα, όχι μόνο της επιβολής των επίδικων νομισματικών εξισωτικών ποσών αλλά και του τρόπου με τον οποίο τα ποσά αυτά υπολογίστηκαν· και αναφέρθηκε ότι πράγματι δεν έγινε, κατά τον απολογισμό τους, παρέκκλιση από τη μέθοδο που επιβλήθηκε με το άρθρο 2 του κανονισμού 974/71 (όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα). Εγώ δεν ερμηνεύω κατά τον ίδιο τρόπο το ερώτημα δ ούτε μπορώ να εντοπίσω στα αιτήματα που ανέπτυξε η ενάγουσα της κύριας δίκης οποιαδήποτε συγκεκριμένη επίκριση κατά της μεθόδου υπολογισμού αυτών των νομισματικών εξισωτικών ποσών. Θα πρέπει όμως να ασχο-

ληθώ, έστω και εν παρόδω, με δυο ζητήματα που έθιξε επικουρικώς η ενάγουσα της κύριας δίκης.

Πρώτον, η ενάγουσα της κύριας δίκης υπέμνησε στο Δικαστήριο το επιχείρημα που είχε προβάλει ενώπιον του Tribunal d'Instance όσον αφορά εξαγωγές από τη Γαλλία σε χώρες της ζώνης του φράγκου. Νομίζω ότι, το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί, διότι σκοπός των εφαρμοσθέντων στη Γαλλία νομισματικών εξισωτικών ποσών ήταν η ρύθμιση του επιπέδου των τιμών στις οποίες διενεργείται το γαλλικό εμπόριο γεωργικών προϊόντων. Στο πλαίσιο του σκοπού αυτού δεν έχει σημασία, για την περίπτωση του εμπορίου με τρίτες χώρες, ποιο είναι το δικό τους νόμισμα.

Δεύτερον, η ενάγουσα της κύριας δίκης επισύναψε στις γραπτές της παρατηρήσεις πίνακα με τον οποίο επιδιώκεται να καταδειχθεί ότι κατόπιν της εφαρμογής των νομισματικών εξισωτικών ποσών ο αραβόσιτος ήταν φθηνότερος στη Γερμανία και στις Κάτω Χώρες από ό,τι στη Γαλλία. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο εκπρόσωπος της Επιτροπής απέδειξε, και νομίζω κατά τρόπο πειστικό, ότι ο πίνακας αυτός ερειδόταν επί εσφαλμένης βάσεως. Νομίζω ότι δεν χρειάζεται να επεκταθώ περισσότερο επί του σημείου αυτού.

Έτσι επανέρχομαι στο πρόβλημα αν ο κανονισμός 652/76 είναι ανίσχυρος λόγω του ότι δεν γίνεται στις αιτιολογικές του σκέψεις λόγος για κίνδυνο διαταραχών στο εμπόριο.

Είναι σαφές ότι η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να αναφέρει σ' αυτές τις αιτιολογικές σκέψεις, όσον αφορά κάθε προϊόν ή κατηγορία προϊόντων για τα οποία θεσπίστηκαν με τον κανονισμό νομισματικά εξισωτικά ποσά, τους λόγους για τους οποίους, σε περίπτωση που δεν θα είχαν καθοριστεί τέτοια νομισματικά εξισωτικά ποσά, θα υφίστατο κίνδυνος διαταραχών στο εμπόριο. Τέτοια απαίτηση όχι μόνο θα ήταν ασυμβίβαστη με τη συνολική εκτίμηση στην οποία, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, μπορούσε να προβαίνει η Επιτροπή, αλλά, ακόμα περισσότερο, η ταχύτητα με την οποία η Επιτροπή πρέπει να ενεργεί και ο αριθμός και η ποικιλία των προϊόντων που πρέπει να λαμβάνει υπόψη της θα καθιστούσε το έργο αυτό αδύνατο. Αρκεί μια ματιά στα παραρτήματα του κανονισμού και η λήψη υπόψη του αριθμού και της περιπλοκότητάς τους, για να γίνει αυτό αντιληπτό. Η κατάσταση είναι εν προκειμένω όμοια με αυτή που υφίστατο στην υπόθεση 5/67, Beus κατά Hauptzollamt München, 1968 ECR, σ. 83, ιδίως σ.σ. 94-95 (Rec. 1968, σ. 125, ιδίως σ.σ. 143-144).

Έτσι, το πρόβλημα περιορίζεται στο αν η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να αναφέρει, κατά τρόπο γενικό, ότι χωρίς τα καθορισθέντα με τον κανονισμό νομισματικά εξισωτικά ποσά θα υφίστατο κίνδυνος διαταραχών στο εμπόριο — ή, για να γίνω σαφέστερος, στο αν η έλλειψη μιας τέτοιας αναφοράς συνιστούσε «παράβαση ουσιώδους τύπου» (κατά την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης) πράγμα που καθιστούσε ανίσχυρο τον κανονισμό.

Κατά τη γνώμη μου η Επιτροπή δεν είχε τέτοια υποχρέωση.

Δεν σκοπεύω να απασχολήσω το Δικαστήριο με λεπτομερή απαρίθμηση των αποφάσεών του όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 190. (Άλλωστε, το έργο αυτό έχει πρόσφατα πραγματοποιηθεί από έγκριτους

νομικούς: βλ. «La motivation des actes des institutions communautaires» υπό Christian Hen, *Cahiers de Droit Européen,* 1977, αρ. 1, σ. 49). Από τη σχετική νομολογία προκύπτει ότι η επιβαλλόμενη από το άρθρο 190 υποχρέωση κατά την οποία οι κανονισμοί, οδηγίες και αποφάσεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής πρέπει να αιτιολογούνται, δεν αποτελεί απλό τύπο. Σκοπός της είναι κυρίως να παρασχεθεί η δυνατότητα στα θιγόμενα από τις πράξεις αυτές πρόσωπα να αμφισβητήσουν, στο πλαίσιο σχετικής δίκης, το βάσιμο της αιτιολογίας τους και να επιτραπεί στο Δικαστήριο η άσκηση του ελέγχου του. Σύμφωνα με ορισμένες αποφάσεις του Δικαστηρίου [(βλ. παραδείγματος χάρη την απόφαση στην υπόθεση 24/62, Γερμανία κατά Επιτροπής, 1963 ECR, σ. 63, και συγκεκριμένα σ. 69 (Rec. 1963, σ. 129, συγκεκριμένα σ. 143)] κατά τις οποίες πρόσθετος στόχος του κανόνα αυτού είναι να παρέχονται σε ενδιαφερόμενους τρίτους, ιδίως κράτη μέλη, στοιχεία σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες ένα κοινοτικό όργανο άσκησε τις εξουσίες του.

Είναι σαφές ότι η υπό της Επιτροπής προσθήκη σε κανονισμό με τον οποίο καθορίζονται νομισματικά εξισωτικά ποσά της απλής αιτιολογικής σκέψης ότι, σε περίπτωση που δεν θεσπίζονταν τα ποσά αυτά, θα υφίστατο κίνδυνος διαταραχών στο εμπόριο, θα αποτελούσε απλό τύπο. Το γεγονός αυτό δεν θα βοηθούσε σε τίποτα ούτε τον ενδιαφερόμενο (όπως εν προκειμένω την ενάγουσα της κύριας δίκης) που θα επεδίωκε να βάλει κατά του κύρους αυτών των νομισματικών εξισωτικών ποσών ούτε το Δικαστήριο, κατά την άσκηση του ελέγχου του. Έτσι, η παράλειψη μιας τέτοιας αιτιολογικής σκέψης δεν μπορεί να συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου. Νομίζω ότι η Επιτροπή προχωρεί ακόμα περισσότερο καθώς ισχυρίζεται ότι η προσθήκη μιας τέτοιας αιτιολογικής σκέψης θα ήταν απρόσφορη, διότι το ζήτημα αυτό καλύπτεται από τεκμήριο. Ισχυρίζεται ότι ευθύς ως διαπιστωθεί ότι συντρέχουν οι νομισματικής φύσεως προϋποθέσεις οι οποίες, δυνάμει του πλειστάκις τροποποιηθέντος κανονισμού του Συμβουλίου 974/71 επιβάλλουν, εκ πρώτης όψεως, την εφαρμογή νομισματικών εξισωτικών ποσών, υφίσταται τεκμήριο ότι σε περίπτωση που δεν θα είχαν καθοριστεί αυτά τα νομισματικά εξισωτικά ποσά θα προκαλούνταν δυσάρεστες διαταραχές στο εμπόριο. Βρίσκω τον ισχυρισμό αυτό ελκυστικό, διότι εναρμονίζεται με την ανάγκη της Επιτροπής για συνολική εκτίμηση κατά τον καθορισμό νομισματικών εξισωτικών ποσών. Ίσως αυτό σημαίνει ότι η Επιτροπή πρέπει να αναφέρει τους σχετικούς λόγους μόνο όταν κρίνει ότι, ενόψει του άρθρου 1, παράγραφος 3 του κανονισμού 974/71, τα νομισματικά εξισωτικά ποσά πρέπει να καταργηθούν. Καίτοι, όπως προανέφερα, βρίσκω τον ισχυρισμό αυτόν ελκυστικό, δεν θεωρώ αναγκαίο να εκφράσω οριστική γνώμη επ' αυτού.

Τέλος, θα εξετάσω το πέμπτο ερώτημα του Tribunal d'Instance.

Όσον αφορά το ερώτημα αυτό η Επιτροπή ισχυρίζεται in limine ότι οποιαδήποτε αμφισβήτηση του κύρους του κανονισμού 652/76 με την αιτιολογία ότι είναι ασυμβίβαστος προς το άρθρο 39 της Συνθήκης (ή ακόμη προς το άρθρο 40, στο οποίο, επίσης, παρέπεμψε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ο δικηγόρος της ενάγουσας της κύριας δίκης), είναι αβάσιμη, διότι μεταξύ του κανονισμού 652/76 και της Συνθήκης παρεμβάλλεται η νομοθεσία του Συμβουλίου, ιδίως ο κανονισμός 974/71. Ο κανονισμός 652/76, ισχυρίζεται η Επιτροπή, απλώς συμπληρώνει τη νομοθεσία του Συμβουλίου. Αν το αποτέλεσμα είναι ασυμβίβαστο προς τη Συνθήκη, το ελάττωμα πρέπει να βρίσκεται στη νομοθεσία του Συμβουλίου.

Η άποψη αυτή μου φαίνεται απολύτως ορθή, αλλά δεν νομίζω ότι χρειάζεται ν'

ασχοληθώ περισσότερο μ' αυτή, εφόσον δεν θεωρώ, ότι αποδείχτηκε ότι τα αποτελέσματα της εφαρμογής του κανονισμού 652/76 ήταν ασυμβίβαστα προς τη Συνθήκη.

Είναι αναμφιβόλως ορθός ο ισχυρισμός ότι ένα από τα εν λόγω αποτελέσματα υπήρξε η μείωση του εισοδήματος των Γάλλων γεωργών, κατά την έννοια ότι το εν λόγω εισόδημα κατέστη χαμηλότερο απ' ό,τι θα ήταν αν δεν υφίσταντο νομισματικά εξισωτικά ποσά. Αναπόφευκτα, κυριολεκτικά αυτόματα, η εφαρμογή νομισματικών εξισωτικών ποσών σ' ένα κράτος μέλος με υποτιμημένο νόμισμα καθιστά τις τιμές των γεωργικών προϊόντων σ' αυτό το κράτος μέλος χαμηλότερες απ' ό,τι θα ήταν υπό άλλες συνθήκες. Εντούτοις, αυτό δεν συνεπάγεται ότι η εφαρμογή τους συνιστά παράβαση των άρθρων 39 και 40 της Συνθήκης. Πρώτον, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι διάφοροι στόχοι της κοινής αγροτικής πολιτικής που θεσπίζει το άρθρο 39 είναι αδιαίρετοι. Το συμβιβαστό με τους στόχους αυτούς κάθε συγκεκριμένου μέτρου που λαμβάνεται στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής δεν μπορεί να κριθεί έχοντας υπόψη καθένα χωριστά από τους στόχους αυτούς. Όπως το Δικαστήριο δέχτηκε στην πρώτη υπόθεση Balkan (σκέψη 24 της απόφασης) τα κοινοτικά όργανα οφείλουν κατά την επιδίωξη των στόχων αυτών να αποσκοπούν πάντοτε το συμβιβασμό των συμφυών τους αντιθέσεων. Δεύτερον, έστω και αν, κακώς, έπρεπε να ληφθεί υπόψη κεχωρισμένα ο στόχος β, δεν θα ήταν επιτρεπτό να κριθεί χωριστά, σε σχέση με το στόχο αυτό, ένα απλό μέτρο, όπως ο καθορισμός νομισματικών εξισωτικών ποσών, που ελήφθη κατ' εφαρμογή της κοινής αγροτικής πολιτικής. Αυτό που θα έπρεπε να κριθεί είναι το όλο πλέγμα των μέτρων που ελήφθησαν κατά την εφαρμογή της πολιτικής αυτής, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που είχαν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση του εισοδήματος των γεωργών, εισοδήματος στο οποίο ουδόλως συμπεριλαμβάνονται οι εισφορές κατά την εισαγωγή και οι επιστροφές κατά την εξαγωγή. Όταν το άρθρο 39, παράγραφος 1, περίπτωση β κάνει λόγο για την «αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία», αυτό δεν μπορεί να σημαίνει παρά αύξηση των εν λόγω εισοδημάτων πέραν του επιπέδου στο οποίο θα είχαν φθάσει σε περίπτωση που δεν υφίστατο η Συνθήκη. Αυτό δεν μπορεί να σημαίνει ότι το εν λόγω εισόδημα πρέπει να αυξηθεί πέραν του επιπέδου στο οποίο θα μπορούσε να έχει φθάσει κατόπιν όλων των ενισχύσεων που απορρέουν από τη Συνθήκη, εκτός των νομισματικών εξισωτικών ποσών. Και όταν στην παράγραφο αυτή γίνεται λόγος για ένα «δίκαιο βιοτικό επίπεδο στο γεωργικό πληθυσμό», γίνεται αναφορά σε μια πολιτικής φύσεως έννοια, το περιεχόμενο της οποίας πρέπει να κρίνεται από το Συμβούλιο, και όχι σε νομική έννοια που μπορεί να αποτελέσει (σε περίπτωση που, εν πάση περιπτώσει, δεν υφίσταται προφανής ανισότης) τη βάση για την έκδοση αποφάσεως του Δικαστηρίου.

Ούτε, επίσης, νομίζω ότι η αναφορά στην πρόταση της Επιτροπής της 5ης Νοεμβρίου 1976 μπορεί να ενισχύσει τη θέση της ενάγουσας της κύριας δίκης. Όπως η ίδια η Επιτροπή δήλωσε στο Δικαστήριο, και όπως όντως προκύπτει σαφώς από το ίδιο το κείμενο της πρότασης αυτής, με την υποβολή της εν λόγω προτάσεως η Επιτροπή επεδίωξε να εμποδίσει ώστε το σύστημα των νομισματικών εξισωτικών ποσών να παρεκκλίνει του αρχικού του σκοπού και να καταστεί η αιτία, λόγω της διατηρήσεως σε ισχύ ακατάλληλων αντιπροσωπευτικών τιμών συναλλάγματος για τα νομίσματα ορισμένων κρατών μελών, διαταραχής στη λειτουργία της κοινής αγοράς. Ίσως το Δικαστήριο θα πρέπει κάποτε να εξετάσει τις έννομες συνέπειες μιας τέτοιας κατάστασης. Αλλά, στο πλαίσιο της υπό κρίσην υποθέσεως, δεν έγινε ο παραμικρός υπαινιγμός ότι η αντιπροσωπευτική τιμή για το γαλλικό φράγκο υπήρξε απρόσφορη, καθ' οποιοδήποτε χρονικό σημείο, μετά την 25η Μαρτίου 1976.

Συμπερασματικά, φρονώ ότι από την ενώπιον του Δικαστηρίου αναπτυχθείσα επιχειρηματολογία δεν προέκυψε κανένα στοιχείο που να θέτει υπό αμφισβήτηση το κύρος του κανονισμού 652/76.

Εφόσον το Δικαστήριο συμμερίζεται την άποψή μου, θα μπορούσε εν προκειμένω να απαντήσει κατά δύο τρόπους. Είτε να δώσει λεπτομερείς απαντήσεις στα ερωτήματα του Tribunal d'Instance, είτε, σύμφωνα με προηγούμενες αποφάσεις του επί παρόμοιων καταστάσεων, στο πλαίσιο των δυο υποθέσεων Balkan, θα ήταν δυνατό, και αυτή είναι η απάντηση που προτείνω, να αποφανθεί απλώς ότι από την εξέταση των εν λόγω ερωτημάτων δεν προέκυψαν στοιχεία ικανά να θίξουν το κύρος του εν λόγω κανονισμού.